



Número 8, juny 2002

Informe del Seminari sobre la convergència europea en els ensenyaments de Biblioteconomia i Documentació (22 de febrer de 2002)

ASSUMPCIÓ ESTIVILL I RIUS
Facultat de Biblioteconomia i Documentació
Universitat de Barcelona
estivill@fd.ub.es

Introducció

En els dos darrers anys la Universitat de Barcelona ha estat atenta als desenvolupaments que tenen lloc en l'àmbit europeu en el tema de la convergència europea dels ensenyaments universitaris, que té com a punt de partida la Declaració de Bolonya. Des del primer moment, la UB ha estat molt sensible a aquesta convergència i ha liderat una sèrie de reunions i treballs en el si de la universitat espanyola per debatre aquesta qüestió i preparar un futur europeu. El rectorat de la UB també ha tingut informada la seva comunitat de tots aquests desenvolupaments i ha organitzat una sèrie de seminaris i reunions de treball per informar els càrrecs acadèmics i el professorat i sensibilitzar-los de cara a iniciar el treball cap a aquesta convergència europea dels ensenyaments universitaris.

D'acord, doncs, amb aquesta línia prioritària de la Universitat de Barcelona, aquest curs 2001–2002 la Facultat de Biblioteconomia i Documentació ha posat en marxa, amb l'ajuda de la Divisió de Ciències de l'Educació, un pla de millora docent on s'emmarquen una sèrie d'actuacions de cara a estudiar la implantació del sistema europeu de crèdits en algunes matèries troncales dels ensenyaments de Biblioteconomia i Documentació. Recentment, la Universitat de Barcelona també ha aprovat que l'ensenyament de Documentació que s'imparteix a la facultat sigui un dels ensenyaments pilot a fer la transició cap al sistema de crèdits europeu.

1 Objectius i estructura

El Seminari sobre convergència europea en els ensenyaments de Biblioteconomia i Documentació volia ser el punt de partida d'aquestes actuacions i es convocà amb els objectius següents:

- Informar el professorat i l'alumnat de Biblioteconomia i Documentació sobre les accions que tenen lloc a Europa per a la convergència dels ensenyaments universitaris.
- Informar el professorat i l'alumnat de Biblioteconomia i Documentació de la posició de la universitat espanyola i de la política i el pla de treball de la Universitat de Barcelona en aquesta matèria.
- Donar al professorat de la Facultat i també a altres professors de l'àrea la metodologia i els instruments necessaris per iniciar el treball cap a la transició al sistema de crèdits europeu.

El seminari tingué lloc el 22 de febrer de 2002 i s'organitzà en dues sessions. La sessió del matí anà adreçada a analitzar els aspectes generals de la convergència dels ensenyaments universitaris tant en l'escenari europeu com en l'espanyol i es prestà una atenció especial a les polítiques de la Universitat de Barcelona. Si bé aquesta sessió anava adreçada a l'acompliment dels dos primers objectius del seminari, també fou útil per a l'assoliment del tercer —mostrar una metodologia i uns instruments per iniciar l'estudi de la transició cap al sistema de crèdits europeu—, ja que els ponents de la Universitat de Barcelona exposaren els principis i la metodologia en què s'ha de basar aquesta transició. La sessió de la tarda, molt més específica, se centrà en una sèrie de casos que tenien la finalitat de mostrar en què consisteix el crèdit europeu en altres escoles europees de Biblioteconomia i Documentació i la manera com s'ha fet aquella transició en alguns casos. Així mateix, també es presentà un model de metodologia docent que encaixa amb la nova concepció del crèdit, el de l'assignatura de Dret Mercantil de l'ensenyament de Dret de la Universitat de Barcelona.

2 Resums de les intervencions

La presentació de Carmen Ruiz-Rivas, vicerectora d'Ordenació Acadèmica de la Universidad Autònoma de Madrid, donà una visió general de les claus de la convergència europea i de la situació a la universitat espanyola. Féu referència a la primera reunió de ministres d'educació de la Unió Europea, el maig de 1998 (reunió de la Sorbona), i a la reunió de Bolonya, el juliol de 1998, que fou el punt de partida per a la convergència dels ensenyaments universitaris, i explicà els punts principals de la declaració amb què conclogué aquesta darrera reunió:

- Organització dels ensenyaments universitaris en pregrau i postgrau.
- El primer títol ha de preparar l'alumne per al mercat laboral.
- Establiment de l'European Credit Transfer System (ECTS), element clau de tota la proposta.
- Mobilitat per a estudiants i professors.
- Establiment d'un sistema d'acreditació.

Ruiz-Rivas remarcà que els acords de Bolonya no pretenen una uniformització dels ensenyaments, sinó una harmonització, i que la clau del procés està en el fet de poder gestionar la diversitat mitjançant una sèrie d'acords generals bàsics per disciplines. Els mecanismes que han de facilitar l'harmonització són:

- a. Una estructura bàsica de titulacions flexible i acceptada. Si bé la llargada dels cicles s'està flexibilitzant des de les primeres propostes més rígides, és probable que els ensenyaments universitaris s'articulin en un primer cicle d'entre tres i quatre anys (Bachelor o Bachelor of honours), un segon cicle de dos anys (Master) i un tercer cicle de tres anys (Doctor).
- b. L'establiment de l'ECTS. En aquest sistema de crèdits, un curs acadèmic per a un estudiant a temps complet i amb dedicació total equivaldria a 60 crèdits europeus i cada crèdit duraria entre 25 i 30 hores de treball de l'alumne. El total d'hores de treball anual de l'estudiant seria d'unes 1.600.
- c. L'organització d'un sistema europeu de qualificacions. La proposta de qualificacions encara s'està revisant, però serà un sistema més precís que l'actual i amb qualificacions numèriques.
- d. L'establiment d'un certificat europeu per a l'estudiant que sigui un suplement al títol i que ha d'estar obert perquè es pugui actualitzar amb els aprenentatges posteriors i que faciliti que altres universitats europees el reconeixin.
- e. L'establiment d'un sistema europeu d'avaluació i acreditació dels ensenyaments. Aquest és l'únic punt en què la nova Ley orgánica de universidades (LOU) s'aproxima a la proposta europea amb la creació d'una Agencia Nacional de Evaluación de la Calidad y Acreditación.

En la segona part de la presentació, Carmen Ruiz-Rivas revisà l'estructura actual dels ensenyaments universitaris a Espanya, destacà l'estructura rígida de la majoria dels ensenyaments d'un sol cicle i assenyalà una sèrie de problemes detectats de cara a l'adopció de l'estructura prevista per a la convergència europea: la manca de definicions de perfils i competències professionals de les titulacions oficials espanyoles; l'equiparació de les titulacions de grau, ja siguin de tres o de quatre anys, i l'accés al grup A de la funció pública; la tradició i la inèrcia del sistema actual, i la inexistència d'un sistema oficial d'acreditació per als ensenyaments de postgrau.

Per acabar la intervenció, Ruiz-Rivas assenyalà alguns punts que ha d'incloure la reforma necessària dels ensenyaments —com ara l'establiment com a títols oficials universitaris dels títols d'especialització o mestratges de postgrau, o la conversió d'algunes llicenciatures de segon cicle a ensenyaments de postgrau—, i avançà que els noms que sembla que es proposen per a les titulacions espanyoles són els de llicenciatura i enginyeria per al títol de grau o primer cicle i el de mestratge (o maestría) per al segon cicle.

La segona intervenció anà a càrrec de Gaspar Rosselló, assessor del rector de la Universitat de Barcelona en el tema de la convergència europea, que se centrà en el crèdit europeu i en la manera com s'ha de fer la transició des del sistema actual de crèdits. El ponent explicà que la necessitat de trobar un sistema adequat que faciliti la transferència de crèdits prové de la importància que adquireix la mobilitat de l'alumnat. Destacà que la necessitat de sistemes d'acreditació també és important i que aquest és un tema que preocupa, ja que molts països de l'Europa de l'Est ja demanen aquesta acreditació a la Unió Europea, la qual cosa generarà competitivitat quan aquests països s'integrin a la Unió.

El crèdit actual es definí amb una equivalència de 10 h d'ensenyament teòric, pràctic o similar —set de les quals, com a mínim, han de ser d'ensenyament presencial. Itàlia, que ja ha avançat en la definició del crèdit europeu, estableix l'equivalència del crèdit en 25 h —la meitat de les quals, com a mínim, han de ser de treball de l'alumne.

Per explicar què representarà la transició, Rosselló partí de les xifres següents, que comparen la mitjana de la Unió Europea amb la situació espanyola:

	Mitjana UE	Espanya
Setmanes/curs	34–40	30–34 (34–40 si es considera el període d'exàmens)
Hores/setmana	40–42	20–30 (de contacte)
Hores/curs	1.500–1.800	600–900 (de contacte)
Crèdits/curs	60	60–90
Hores/crèdit	25–29	10 (de contacte)

El ponent insistí en el fet que la transició al sistema de crèdits europeus no es pot fer automàticament, i que el canvi provocarà desajustaments que seran positius perquè permetran rectificar l'assignació actual de crèdits. Així mateix, es féu palès que l'adopció del nou sistema de crèdits té implicacions per al professor i per a l'alumne en diversos aspectes que exigiran analitzar amb cura les fórmules per valorar el treball de tots dos actors en el nou escenari. Entre els canvis que es preveuen hi ha els següents:

- aprenentatge més centrat en l'alumne;
- funció docent del professor més motivadora i orientadora;
- canvi en els objectius i la metodologia;
- canvi en el sistema d'avaluació (que haurà de ser sumativa);
- canvi en les actituds;
- més participació de l'alumne.

A la darrera part de la presentació s'insistí en la necessitat de fer proves pilot amb l'aplicació del nou sistema de crèdits, i es donà com a model els grups pilot que han treballat en el marc de la UE en l'anàlisi de diferents disciplines. Aquests grups han establert, en primer lloc, les habilitats i capacitats que s'han d'adquirir en ensenyaments concrets, han establert una base metodològica per mesurar el treball de l'alumne, han decidit una metodologia per definir l'estructura de les titulacions i han fixat els objectius de cada cicle i els mètodes d'aprenentatge.

Per concloure la seva exposició, Gaspar Rosselló féu referència als ensenyaments de Biblioteconomia i Documentació i de Documentació i a altres ensenyaments que tenen una estructura de 3 + 2 anys similar a la proposada per als dos cicles europeus. Tanmateix, malgrat la coincidència estructural, el ponent féu constar que en aquests casos els continguts que han de tenir els dos cicles també s'han de revisar —tasca que correspondria al Ministeri, però que les universitats poden començar a analitzar amb profunditat.

La sessió del matí es clogué amb la intervenció de Manuel Viader, vicerector d'Ordenació Acadèmica i Docència de la Universitat de Barcelona, que posà l'èmfasi de la seva intervenció en la política de la UB de cara a impulsar la transició cap a l'adopció del sistema de crèdits europeu i en les implicacions que tindrà aquesta transició. Viader remarcà que els canvis que comportarà l'adopció del crèdit europeu es poden fer de maneres molt diferents: des de modificacions purament cosmètiques fins a canvis molt profunds, que poden tenir implicacions fins i tot en els espais físics requerits per a la docència. Destacà que, a curt i mitjà termini, la transició afectarà els plans docents de les assignatures, la normativa acadèmica —que s'haurà de reformular— i la política d'innovació i millora

docent.

Pel que fa als plans docents de les assignatures, Viader subratllà que s'haurà d'ampliar molt el seu esquema actual i canviar-ne la filosofia. Els plans docents hauran de ser més detallats, els seus objectius s'hauran de fixar en funció dels coneixements, les habilitats i les capacitats que s'hauran d'assolir, i hauran d'incloure també les activitats i el còmput d'hores. Caldrà desenvolupar guies docents de les assignatures destinades al professor que les imparteix i complementar-les amb una guia d'aprenentatge per a l'alumne. Per a l'avaluació també s'hauran de desenvolupar criteris nous i s'hauran de tenir en compte les activitats programades.

En relació amb la normativa acadèmica caldrà revisar la normativa d'exàmens i també el Pla d'Ordenació Acadèmica, en el qual serà necessari establir moltes més pautes, entre altres aspectes, el significat de la tutorització, de les activitats externes i de les activitats semipresencials.

Pel que fa a la política docent, Viader destacà que el procés europeu té moltes implicacions que afecten els aspectes següents:

- a. el model docent, que s'haurà de redefinir una vegada s'hagin analitzat a fons alguns conceptes, com ara els de presencialitat i semipresencialitat, els models de tutorització i l'avaluació dels aprenentatges;
- b. els plans de millora docent que fins ara s'han coordinat a partir de les divisions, però que caldrà ampliar als ensenyaments i relacionar-los amb el Contracte programa;
- c. el suport a la docència, que s'haurà de reforçar mitjançant la creació d'unitats que li donin suport;
- d. la innovació docent, que haurà d'anar progressant en el camí iniciat amb les convocatòries del Gabinet d'Avaluació i Innovació Universitària.

Viader dibuixà un pla inicial d'actuació que començà amb la reunió amb càrrecs acadèmics el desembre de 2001. En aquesta reunió s'anuncià l'entrada en una nova fase en què s'emprendran actuacions per a la convergència europea i que consistirà a fer presentacions a les divisions i facultats de la UB i a crear una xarxa d'experts i una xarxa de responsables acadèmics, i s'elaboraran eines per a la comunicació amb la creació d'un espai web sobre el tema.

Més concretament, el vicerector explicà que s'han seleccionat ja diversos ensenyaments per divisió —entre els quals hi ha Documentació— per fer proves pilot sobre l'adopció del nou sistema de crèdits. Els criteris de partida seran la consideració que el treball de l'estudiant ha de ser de 1.500 h/curs acadèmic o de 750 h/semestre i que no s'ha de modificar la càrrega nominal en crèdits de les assignatures, però internament el càlcul es farà en crèdits europeus. Els objectius bàsics de la primera fase de treball per a l'adopció d'aquest sistema de crèdits en aquells ensenyaments pilot s'han fixat en els termes següents:

- reformulació dels objectius docents i d'aprenentatge de cada titulació de manera que incorporin les competències i habilitats que cal assolir;
- modificació dels plans docents de les assignatures;
- anàlisi del semestre o curs;
- anàlisi dels criteris d'organització i de la metodologia docent.

Per acabar la intervenció, el vicerector assenyalà que en aquesta fase d'anàlisi el suport serà limitat, però que hi haurà una petita línia de finançament per als ensenyaments que experimentin amb l'aplicació del crèdit europeu.

En la sessió de la tarda es presentaren una sèrie de casos. La primera intervenció fou a càrrec de Ian Johnson, director de la School of Information and Media, de la Robert Gordon University d'Aberdeen. El professor Johnson presentà el sistema universitari britànic, que ha estat el model per desenvolupar el sistema de crèdits europeu. Tanmateix, la presentació deixà clar que al Regne Unit no hi ha un model únic de crèdit ni tampoc una estructura unificada dels ensenyaments. Ian Johnson exposà detalladament els diferents esquemes i les divergències més notòries entre Anglaterra i el País de Gal·les, d'una banda, i Escòcia, de l'altra. També posà èmfasi en el paper de l'agència que avalua la qualitat dels ensenyaments i en el procés de revisió interna i externa que cada cinc anys han de passar tots els ensenyaments. El ponent es mostrà força escèptic en l'aplicació de l'ECTS i opinà que hi ha d'haver un treball conjunt per àrees que vagi més enllà d'aquest sistema de crèdits. Destacà que les escoles de biblioteconomia i documentació tenen alguns fòrums — com la mateixa EUCLID (European Association for Library and Information Education and Research)— per debatre aquestes qüestions i arribar a acords de cooperació.

Ute Krauss-Leichert, professora de la Fachbereich Bibliothek und Information de la Fachhochschule Hamburg, explicà la reorganització recent dels ensenyaments de Biblioteconomia i Documentació a Alemanya, on hi ha tres nivells de l'ensenyament, dos dels quals són universitaris. Dins de l'ensenyament superior, el primer títol és el diploma de bibliotecari que correspon a un bachelor, que és una titulació finalista que qualifica per exercir la professió. Actualment hi ha 10 escoles que l'imparteixen; té una durada d'uns set o vuit semestres segons la regió i es recomanen 60 crèdits/any que equivalen a 1.500 hores de treball de l'alumne. El segon títol correspon al màster que dóna dret a accedir a un doctorat i que té una durada prevista d'un o dos anys. Aquesta segona titulació de moment només s'impartirà a Colònia. A Alemanya el sistema de crèdits basat en l'ECTS s'ha implantat del tot, però conviu amb altres sistemes.

La darrera intervenció del seminari fou a càrrec d'Antoni Font Ribas, catedràtic de Dret Mercantil de la Universitat de Barcelona. El professor Font Ribas adoptà el curs passat el sistema de crèdits europeu basat en el treball de l'alumne. En la seva exposició explicà la metodologia docent emprada a l'assignatura de Dret Mercantil, les diferents activitats programades perquè l'alumne les desenvolupi en grups petits al llarg de la setmana i les exposi en les sessions plenàries que apleguen 30-35 alumnes, i el sistema d'avaluació.

3 A tall de conclusió

Al seminari hi assistiren una cinquantena de persones, la majoria professors de la Facultat. Comptà també amb l'assistència d'un nombre més reduït d'altres professors de la Universitat de Barcelona i de professors de l'àrea de Biblioteconomia i Documentació d'altres universitats catalanes i espanyoles. L'organització del seminari va comptar amb el suport econòmic de la Unitat Departamental de Biblioteconomia i Documentació i de la Divisió de Ciències de l'Educació de la Universitat de Barcelona, del Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la

Informació i del Servei de Biblioteques de la Generalitat de Catalunya, i del Servei d'Educació de la Diputació de Barcelona.

L'assistència i participació del públic posaren de manifest l'interès que desvetlla en el professorat aquest futur canvi en els ensenyaments universitaris. El seminari, valorat molt positivament, complí amb escriure els objectius d'informar sobre les accions que es porten a terme i, alhora, de donar a conèixer metodologies i instruments per iniciar el treball cap a la convergència europea.

Facultat de Biblioteconomia i Documentació
Universitat de Barcelona
Barcelona, juny de 2002
<http://www.ub.edu/biblio> •  [Comentaris](#)



[Citació recomanada](#) • [Metadades](#)
[UB](#) • [Facultat](#) • [BiD](#)